

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek senátu ze dne 12. května 2022 ve věci č. 64886/19 – *X proti České republice*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl o neporušení článku 8 Úmluvy v řízení o výkon rozhodnutí o navrácení dcery stěžovatelky do Spojených států amerických. Nejlepší zájem dítěte vyžadoval jeho neprodlené navrácení a způsob výkonu rozsudku byl důsledkem postoje stěžovatelky, která setrvala odmítala předat dítě dobrovolně otci.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka se ve Spojených státech amerických provdala za amerického občana a v roce 2014 se jim narodila dcera. Obě mají nejen české občanství, ale také americké občanství. V červnu 2016 rodina odcestovala do České republiky, stěžovatelka s dcerou zde zůstaly. V srpnu 2017 otec podal k Městskému soudu v Brně žádost o navrácení dítěte dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Městský soud v říjnu 2017 žádost zamítl, avšak Krajský soud v Brně v lednu 2018 nařídil navrácení dítěte za podmínky, že otec splní několik záruk za účelem bezproblémového návratu dítěte s matkou (*soft landing*), mj. zajistit matce s dítětem samostatné bydlení. Dle krajského soudu nebyly splněny výjimky z pravidla návratu. Ústavní soud v prosinci 2018 ústavní stížnost stěžovatelky odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Matka návrat odmítla a otec zahájil výkon rozhodnutí. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se opakovaně bezúspěšně pokoušel o zprostředkování dohody mezi rodiči. Krajský soud konal dvě jednání, na kterých přezkoumal dodatečné námitky matky o špatném zdravotním stavu dítěte. Současně akceptoval nájemní smlouvu předloženou otcem ke splnění záruky bydlení. V červenci 2019 došlo k výkonu rozsudku o navrácení odnětím dítěte stěžovatelce a jeho předáním otci. Otec s dítětem posléze odcestovali do Spojených států amerických. Dítě žije u otce a s matkou, která se rovněž vrátila do Spojených států amerických, se vidá.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že české soudy nařídily výkon rozsudku o navrácení dítěte v rozporu s jejím právem na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

1. K přijatelnosti

Vláda namítala, že pokud jde o stížnostní námitky směřující proti řízení o navrácení, stížnost byla podána po uplynutí lhůty šesti měsíců, jelikož řízení bylo skončeno usnesením Ústavního soudu z prosince 2018. Stěžovatelka měla předpokládat, že posléze bude rozsudek o navrácení vykonán. Dle Soudu stěžovatelka nenapadala rozsudek o navrácení jako takový, nýbrž závěr soudů o jeho vykonatelnosti učiněný ve vykonávacím řízení. Přezkum Soudu se tudíž zaměří na řízení o výkon rozhodnutí, které bylo skončeno usnesením Ústavního soudu ze dne 16. července 2019, a ve vztahu k němuž byla stížnost podána včas.

2. K odůvodněnosti

Relevantní zásady vztahující se k právu na respektování rodinného života a pozitivních závazků státu plynoucích z článku 8 Úmluvy v případech týkajících se navrácení dítěte podle Haagské úmluvy jsou shrnuty v rozsudku *X proti Lotyšsku* (č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013, § 92–108). Faktory, které mohou odůvodnit uplatnění výjimek z pravidla bezodkladného návratu dítěte zakotvených v článku 12, 13 a 20 Haagské úmluvy, musí být vnitrostátními soudy důkladně zváženy, a to zejména tehdy, upozorní-li na ně některý z účastníků řízení, a rozhodnutí musí být dostatečně odůvodněno. Současně se soudy musí přesvědčit, že v zemi návratu jsou skutečně k dispozici

odpovídající záruky a že v případě, že je jim známa existence rizika, byla přijata ochranná opatření (tamtéž, § 106–108).

Soud uvedl, že za konkrétních okolností projednávané věci není povolán přezkoumat samotné návratové řízení, nýbrž pouze následné vykonávací řízení, v němž vnitrostátní soudy dospěly k závěru o vykonatelnosti rozsudku. Soud v této souvislosti zdůraznil, že řada otázek nastolených stěžovatelkou v průběhu řízení o výkon rozhodnutí před městským soudem byla nebo mohla být vznesena již v návratovém řízení završeném usnesením Ústavního soudu z prosince 2018, a to zejména tvrzení týkající se uplatnění výjimek z pravidla návratu. Změna rozhodných skutečností v době mezi vydáním návratového rozhodnutí a jeho výkonem může skutečně být důvodem pro nové posouzení (viz *Sylvester proti Rakousku*, č. 36812/97 a 40104/98, rozsudek ze dne 24. dubna 2003, § 63; *Makhmudova proti Rusku*, č. 61984/17, rozsudek ze dne 1. prosince 2020, § 68). Pouhá skutečnost, že vnitrostátní procesní právo v řízení podle Haagské úmluvy neumožňovalo stěžovatelce dosáhnout přezkoumání závěrů městského soudu přijatých k těmto otázkám v návratovém řízení v následném řízení o výkon rozhodnutí, však sama o sobě nevyvolává pochybnosti na poli článku 8 Úmluvy.

Soud podotkl, že v návratovém řízení bylo prokázáno, že stěžovatelka při zadržení své dcery v České republice jednala „protiprávně“ ve smyslu Haagské úmluvy. Nadto byl učiněn závěr, že se ve věci neuplatní žádná z výjimek stanovených v článcích 12 a 13 Haagské úmluvy. Z důvodu odmítavého postoje matky k návratu otec zahájil řízení o výkon rozhodnutí. Krajský soud při nařízení návratu vycházel v souladu s tvrzením účastníků řízení z předpokladu, že stěžovatelka odcestuje do Spojených států amerických spolu s dcerou. Nic přitom nenasvědčovalo tomu, že by navrácení za těchto okolností vystavilo dítě tělesné nebo psychické újmě nebo že by je uvedlo do nesnesitelné situace. Aby soud rozptýlil obavy stěžovatelky ohledně bytové situace a dřívějšího chování otce, nařídil otcí zajistit stěžovatelce a její dceři vhodné samostatné bydlení, čímž splnil povinnost přijmout hmatatelná ochranná opatření (viz *X proti Lotyšsku*, cit. výše, § 93–108).

V řízení o výkon rozhodnutí stěžovatelka svůj postoj nevrátit se do Spojených států amerických spolu s dcerou vysvětlila pouze tvrzením, že otec dítěte nesplnil záruku bydlení, které krajský soud po zhodnocení důkazů odmítl. Považoval v tomto směru za dostačující, že otec předložil nájemní smlouvu uzavřenou svým jménem, neboť usoudil, že za situace, kdy se stěžovatelka odmítá vrátit do Spojených států amerických a neposkytuje otcí součinnost, je pochopitelné, že ji otec do nájemní smlouvy neuvedl. Soud podotkl, že stěžovatelka nejen několik let ve Spojených státech amerických žila, ale získala i tamní občanství. Navíc se ukázalo, že se po odjezdu otce a dcery vrátila do Spojených států amerických a našla si tam vlastní bydlení.

Cílem Haagské úmluvy je zabránit tomu, aby rodič-únosce mohl plynutím času, které je v jeho prospěch, legitimizovat faktickou situaci, kterou jednostranně vyvolal (*Maumousseau a Washington proti Francii* (č. 39388/05, rozsudek ze dne 6. prosince 2007, § 69). Jedním ze základních předpokladů nejlepšího zájmu dítěte je také okolnost, že dítě není odňato jednomu ze svých rodičů a zadržováno druhým rodičem, který je přesvědčen, že jeho právo k osobě dítěte je stejně důležité nebo důležitější (viz *Eskinazi a Chelouche proti Turecku*, č. 14600/05, rozhodnutí ze dne 6. prosince 2005). Krajský soud v řízení o výkon rozhodnutí přitom dospěl k závěru, že nejlepší zájem dítěte vyžaduje jeho neprodlené navrácení do Spojených států amerických. Dle Soudu přitom zohlednil vývoj, k němuž došlo po vydání rozsudku o navrácení, jelikož zhodnotil několik nových lékařských zpráv předložených stěžovatelkou. Způsob, jakým byl výkon rozsudku proveden, byl převážně důsledkem trvalého odmítání stěžovatelky předat dítě otcí dobrovolně, navzdory rozsudku soudu, který byl již více než šest měsíců vykonatelný, a chování stěžovatelky vůči otcí.

Posouzení tvrzení vznesených stěžovatelkou v řízení o výkon rozhodnutí ze strany vnitrostátních soudů tak splňovalo požadavky plynoucí z článku 8 Úmluvy a k porušení tohoto článku Úmluvy nedošlo.